

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (осми състав)

3 септември 2020 година *

„Преюдициално запитване — Въздушен транспорт — Регламент (ЕО) № 261/2004 — Членове 5 и 9 — Задължение на въздушния превозвач да предложи хотелско настаняване на пътниците, чийто полет е бил отменен — Вреда, претърпяна от пътник по време на престоя му в хотела, в който е настанен — Възможност да се ангажира отговорността на въздушния превозвач за небрежността на служителите на хотела“

По дело C-530/19

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) с акт от 17 юни 2019 г., постъпил в Съда на 11 юли 2019 г., в рамките на производство по дело

NM, в качеството на синдик на Niki Luftfahrt GmbH,

срещу

ON,

СЪДЪТ (осми състав),

състоящ се от: L. S. Rossi, председател на състава, A. Prechal (докладчик), председател на трети състав, и F. Biltgen, съдия,

генерален адвокат: P. Pikamäe,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за ON, от E. Sommeregger, Rechtsanwalt,
- за германското правителство, от J. Möller, M. Hellmann и E. Lankenau, в качеството на представители,
- за нидерландското правителство, от M. K. Bulterman и C. S. Schillemans, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от N. Yerrell и G. Braun, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 9, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 261/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 11 февруари 2004 година относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или голямо закъснение на полети, и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 295/91 (ОВ L 46, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 7, том 12, стр. 218).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между NM, действащ в качеството на синдик на NIKI Luftfahrt GmbH, въздушен превозвач, и ON, с предмет предявен от ON иск за обезщетение за вредите, претърпени от нея на територията на хотела, в който NIKI Luftfahrt я настанява поради отменения ѝ полет.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Съображения 1, 2, 13 и 19 от Регламент № 261/2004 гласят:
 - „(1) Действия на [Европейския съюз] в областта на въздушния транспорт следва да целят, наред с други неща, гарантирането на високо равнище на защита на пътниците. Освен това, по принцип следва да се отчитат изцяло изискванията за защита на клиента.
 - (2) Отказан достъп на борда и отмяна или дълго закъснение на полети причинява сериозно безпокойство и неудобство на пътниците.

[...]

 - (13) Пътници, чиито полети са отменени, следва да могат да получат или възстановяване стойността на билетите, или премаршрутиране при задоволителни условия, и за тях следва да се положат съответни грижи, докато чакат по-късен полет.

[...]

 - (19) Опериращите въздушни превозвачи следва да удовлетворяват специалните нужди на лица с намалена подвижност и техните придружители“.
- 4 Член 1, параграф 1 от този регламент предвижда:

„С настоящия регламент се признават, при посочени в него условия, минимални права за пътниците, когато:

[...]

 - б) техният полет е отменен;

[...]“.

5 Член 2 от посочения регламент гласи:

„За целите на настоящия регламент:

[...]

и) „лице с намалена подвижност“ означава всяко лице, чиято подвижност е намалена при ползване на транспорт поради някакъв физически недостатък (сетивен или двигателен, постоянен или временен), умствена недоразвитост, възраст или някаква друга причина за инвалидност, и чието положение налага да му се отдели специално внимание, и услугите, предлагани на всички други пътници да се адаптират към нуждите на това лице;

[...]“.

6 Съгласно член 5, параграф 1 от Регламент № 261/2004:

„При отмяна на полет съответните пътници:

[...]

б) получават помощ от опериращия въздушен превозвач по член 9, параграф 1, буква а), и член 9, параграф 2, както и при премаршрутиране, когато нормално очакваното начало на новия полет е най-малко в деня след заминаването, така както е било планирано за отменения полет, помощта, посочена в член 9, параграф 1, буква б), и член 9, параграф 1, буква в); и

[...]“.

7 Член 9 („Право на грижа“) от този регламент прогласява:

„1. Когато се прави позоваване на този член, на пътниците се предлага бесплатно:

[...]

б) настаняване в хотел в случаите,

– когато се налага престой за една или повече нощи, или

[...]

2. Освен това, на пътниците се предлагат две безплатни телефонни обаждания, телекс или факс съобщения, или електронни съобщения.

3. При прилагане на този член, опериращият въздушен превозвач обръща специално внимание на нуждите на лицата с намалена подвижност и придружаващите ги лица, както и на нуждите на деца без придружители“.

8 Член 12 („Допълнително обезщетяване“) предвижда в параграф 1:

„Настоящият регламент се прилага, без да се засягат правата на пътника за допълнително обезщетяване. Обезщетението, предоставено по този регламент, може да се приспадне от такова обезщетение“.

Австрийското право

- 9 Съгласно член 1313а от Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс):

„Който е задължен да достави услуга на друго, носи отговорност за виновното поведение на своя законен представител и на лицата, които ползва за изпълнението, като за свое виновно поведение“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 10 В рамките на пакетно туристическо пътуване ON има резервация за полет от Майорка (Испания) до Виена (Австрия), който е трябвало да бъде изпълнен от Niki Luftfahrt. След като полетът е отменен, резервацията е променена и излитането от Майорка е отложено за следващия ден. Поради тази отмяна Niki Luftfahrt предлага на ON безвъзмездно настаняване в местен хотел.
- 11 По време на престоя си в този хотел ON, която се придвижва с инвалидна количка, пада и се наранява тежко, след като предните колела на количката ѝ се закачат в линеен отводнител в асфалта на пътя.
- 12 ON предявява иск пред Landesgericht Korneuburg (Областен съд, Корнойбург, Австрия) да се осъди NM да плати обезщетение за претърпените от нея вреди. В тази насока тя твърди, че инцидентът е настъпил на територията на хотела и че служителите на хотелиера са проявили небрежност, тъй като нито са отстранили линейния отводнител на пътя, нито са го обезопасили.
- 13 С решение от 21 ноември 2018 г. този съд отхвърля иска по съображение, че въздушният превозвач е длъжен само да предостави настаняване, а Регламент № 261/2004 не предвижда никаква отговорност за вредите, резултат от твърдяната небрежност на служителите на хотела, в който е предложено настаняване по силата на този регламент.
- 14 ON обжалва това решение пред Oberlandesgericht Wien (Върховен областен съд Виена, Австрия), който с определение от 14 февруари 2019 г. го отменя. Според този съд в съответствие с националното право, успоредно приложимо с Регламент № 261/2004 по силата на член 12 от този регламент, въздушният превозвач носи отговорност за небрежното поведение на служителите на хотела, на който е възложил да изпълни задължението си за предоставяне на услугите, предвидени в член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004. Така Oberlandesgericht Wien (Върховен областен съд Виена) връща делото на първоинстанционния съд за разглеждане на конкретните обстоятелства около разглеждания в главното производство инцидент.
- 15 Ето защо NM подава касационна жалба пред Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия), с която иска да се установи, че Niki Luftfahrt е изпълнило задължението си по член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004, предоставяйки безплатно настаняване на ON, понеже за да се избегне ангажирането на отговорността на въздушния превозвач, същият не е длъжен да провери в частност и съоръженията на предложения от него хотел.
- 16 Според запитващата юрисдикция, на първо място, от практиката на Съда следва, че неизпълнението на това задължение за осигуряване на настаняване поражда за пътника право на обезщетение, основано пряко на Регламент № 261/2004, що се отнася до сумата, която при конкретните обстоятелства е необходима, подходяща и разумна за поправянето на пропуската на въздушния превозвач при полагането на грижа за посочения пътник (решения от 13 октомври 2011 г., Sousa Rodríguez и др., C-83/10, EU:C:2011:652, т. 44 и от 31 януари 2013 г., McDonagh,

C-12/11, EU:C:2013:43, т. 51). Тя смята, че все пак не е изключено Съдът да приравни лошото изпълнение на посоченото задължение на неизпълнение и в този случай да допусне и право на обезщетение на основание директно на Регламент № 261/2004, независимо че според запитващата юрисдикция при лошо изпълнение на същото задължение би следвало да се поправят вреди чрез заплащане на обезщетение в размер, по-висок от разходите за настаняване, и което поради това в съответствие със системата на Регламент № 261/2004 би могло да попада в приложното поле на член 12 от него.

- 17 На второ място, тази юрисдикция уточнява, че на основание член 1313а от Гражданския кодекс въздушният превозвач би могъл да носи отговорност и за поведението на служителите на хотела, който осигурява настаняването, стига обаче те да са действали в рамките на изпълнението на задължение, възложено на този превозвач. Според нея за целта от първостепенно значение е да се определи естеството на задължението, което посоченият превозвач има по силата на член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004. Ако това задължение трябва да се разбира в смисъл, че въздушният превозвач е длъжен само да предложи хотелско настаняване и да плати разходите за него, то въздушният превозвач би отговарял само за избора на хотела, не и за поведението на служителите на този хотел.
- 18 От друга страна, според запитващата юрисдикция е възможно и по-широко тълкуване на тази разпоредба, в смисъл че въздушният превозвач е отговорен за настаняването като такова. При това положение съгласно австрийското право въздушният превозвач ще носи отговорност за небрежността на служителите на хотела, в който е настаняването, като в случай на обективни пропуски на служителите на територията на хотела въздушният превозвач би трябвало да докаже, че липсва виновно поведение.
- 19 Според запитващата юрисдикция, макар текстът на член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004 несъмнено да изисква само „предлагането“ на хотелско настаняване, припомнената в съображение 1 от този регламент цел да се гарантира високо равнище на защита на пътниците подкрепя по-широко тълкуване на задължението за настаняване, по-специално доколкото тогава пътникът би имал възможността да предяви иск срещу въздушния превозвач, за да получи обезщетение за вредите, претърпени на територията на хотела. В този случай въпросният превозвач не би носел несъразмерна отговорност, защото би могъл да се обърне към лицето, което стопанисва съответния хотел, въз основа на сключения между тях договор. Според запитващата юрисдикция, доколкото задължението за настаняване на пътника в хотел трябва да бъде изпълнено само при неизпълнение от страна на въздушния превозвач, е логично именно въздушният превозвач, а не пътникът, да носи риска от предявяване на иск пред съд на държава членка, различна от тази, в която е седалището на превозвача.
- 20 При тези условия Oberster Gerichtshof (Върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Отговаря ли въздушен превозвач — който съгласно член 5, параграф 1, буква б) от [Регламент № 261/2004] е длъжен да предоставя помощ в съответствие с член 9, параграф 1, буква б) от посочения регламент — на основание на този регламент за вредите в резултат от нараняване на пътника, което същият е претърпял поради небрежност от страна на служители на предоставения от въздушния превозвач хотел?

2) При отрицателен отговор на първия въпрос:

Ограничава ли се задължението на въздушния превозвач съгласно член 9, параграф 1, буква б) от [Регламент № 261/2004] до осигуряването на хотел на пътника и поемането на разходите за настаняването, или въздушният превозвач отговаря за настаняването като такова?“.

По преюдициалните въпроси

- 21 Като начало следва да се отбележи, че първият въпрос по същество се отнася до последиците, които Регламент № 261/2004 може да свързва с лошото изпълнение на задължението за полагане на грижа, възложено на въздушния превозвач съгласно член 9, параграф 1, буква б) от този регламент, докато целта на втория въпрос е да се определи съдържанието на това задължение; поради това най-напред следва да се разгледа вторият въпрос.

По втория въпрос

- 22 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004 трябва да се тълкува в смисъл, че задължението, възложено съгласно тази разпоредба на въздушния превозвач, да предложи безплатно хотелско настаняване на визираните там пътници, означава, че този превозвач е длъжен не само да намери за тях хотелска стая и да плати разходите за нея, но и да поеме грижата за самите условия на настаняването.
- 23 Съгласно постоянната съдебна практика при тълкуването на разпоредба на правото на Съюза трябва да се вземат предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част (решение от 18 януари 2017 г., NEW WAVE CZ, C-427/15, EU:C:2017:18, т. 19 и цитираната съдебна практика).
- 24 По отношение на формулировката на разглежданата разпоредба следва да се отбележи, че член 9 („Право на грижа“) от Регламент № 261/2004 предвижда в параграф 1, буква б), че на съответните пътници, сред които са визираните в член 5 от цитирания регламент, предмет на който е отмяната на полет, се предлага безплатно настаняване в хотел по-специално в случаите, когато се налага престой за една или повече нощи. Следователно изразът „се предлага безплатно [...] настаняване в хотел“ отговаря на волята на законодателя на Съюза да не се допусне на пътниците, които поради отмяната на полета им са принудени да прекарат нощта в хотел до излитането на нов полет, да се наложи сами да търсят хотелска стая и да платят разходите за нея, като грижата за тези пътници трябва да бъде поета от въздушния превозвач, който е длъжен да вземе необходимите за целта мерки. От текста на същата разпоредба обаче не следва изрично, че законодателят на Съюза е желал да възложи на въздушните превозвачи, освен поемането на тази грижа за пътниците, и задължението да поемат — пряко или чрез избрани от тях хотели — грижата и за самите условия на настаняването.
- 25 Контекстът на член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004 подкрепя тълкуване в смисъл, че самите въздушни превозвачи не са длъжни да организират фактическото осъществяване на настаняването. Всъщност член 9, параграф 2 от този регламент предвижда, че в рамките на правото на грижа на съответните пътници въздушните превозвачи са длъжни да им предложат по-специално възможността да направят безплатно две телефонни обаждания или да изпратят безплатно две електронни съобщения. От тази разпоредба наистина следва, че въздушният превозвач е длъжен фактически да предостави на пътниците безплатно средствата за извършване на тези действия, но от нея няма как да се заключи, че така превозвачът е длъжен на своя отговорност да организира извършването на необходимите за целта телекомуникационни операции.
- 26 Това тълкуване се подкрепя и от целта на Регламент № 261/2004, която съгласно съображения 1 и 13 е да се гарантира високо равнище на защита на пътниците, по-специално като се осигури на пътниците, чийто полет е отменен, подходящо полагане на грижа, докато чакат по-късен полет. За целта с Регламент № 261/2004 посочените пътници се ползват от стандартизирани и незабавни репараторни мерки, като евентуално предлагането на безплатно хотелско настаняване, предвидено в член 9, параграф 1, буква б) от посочения регламент, а целта на тези

мерки е да задоволят непосредствените нужди на пътниците на място, каквато и да е причината за отмяната на съответния полет (вж. в този смисъл решение от 10 януари 2006 г., IATA и ELFAA, C-344/04, EU:C:2006:10, т. 86).

- 27 С оглед на тази цел не може да се приеме тълкуване на член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004 в смисъл, че самият въздушен превозвач е длъжен на своя отговорност да поеме грижата за условията за настаняване на съответните пътници, защото действията, необходими за успешното полагане на такава грижа, излизат извън рамките на системата за стандартизирана и незабавна помощ на място, която законодателят на Съюза е желал да въведе в полза на пътниците.
- 28 Следва да се добави, че тълкуването в смисъл, че самият въздушен превозвач не е длъжен да поеме грижата за условията за настаняване, най-напред не се опровергава от считаното от ОН за неприемливо обстоятелство, че подобно тълкуване би могло да означава, че пътникът се превръща в съдоговорител на лицето, стопанисващо хотела, в който е това настаняване. В тази насока е достатъчно да се констатира, че член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004 просто предвижда задължение в тежест на въздушния превозвач да предложи на съответните пътници безплатно хотелско настаняване, без да определя условията, уреждащи договорните отношения, които могат да произтичат от изпълнението на това задължение.
- 29 По-нататък, обратно на поддържаното по същество от ОН, това тълкуване не изпразва от съдържание задължението на въздушния превозвач, предвидено в член 9, параграф 3 от Регламент № 261/2004, при прилагането на този член да обръща специално внимание на нуждите в частност на лицата с намалена подвижност. Всъщност, въпреки че самият въздушен превозвач не е длъжен да поеме грижата за условията на хотелското настаняване на пътниците, чийто полет е бил отменен, все пак той трябва да им предложи подходящо полагане на грижа, както е уточнено в съображение 13 от същия регламент, което означава, че въздушният превозвач е длъжен да избере хотела внимателно, след като се е уверил, че този хотел е в състояние да отговори на разумните очаквания за качество и безопасност, и що се отнася до лицата с намалена подвижност като ОН, че въпросният хотел е оборудван така, че да може да ги настави при добри условия, като — в случай че е необходимо — уведоми този хотел за намалената подвижност на съответните пътници.
- 30 Накрая, действително — както отбелязва запитващата юрисдикция — с оглед на целта за защита на пътниците би могло да се предвиди по-широко тълкуване на задължението на въздушните превозвачи за поемане на грижа, в смисъл че самите те са длъжни да поемат грижата за условията за хотелско настаняване на пътниците им, доколкото последните биха могли да имат възможността, в зависимост от предпоставките и правилата, които уреждат деликтната отговорност в националното право, в случай като разглеждания по главното производство да предявят иск срещу въздушния им превозвач, но следва да се приеме за установено, че Регламент № 261/2004 е въвел тази защита в по-ограничен обхват, като е създал система за стандартизирана и незабавна помощ, както бе припомнено в точка 26 от настоящото решение.
- 31 С оглед на изложеното дотук на втория въпрос следва да се отговори, че член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004 трябва да се тълкува в смисъл, че задължението, възложено съгласно тази разпоредба на въздушния превозвач, да предложи безплатно хотелско настаняване на визираните там пътници, не означава, че този превозвач е длъжен да поеме грижата за самите условия на настаняването.

По първия въпрос

- 32 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Регламент № 261/2004 трябва да се тълкува в смисъл, че въздушният превозвач, който съгласно член 9, параграф 1, буква б) от този регламент е предложил хотелско настаняване на пътник, чийто полет е бил отменен, може на основание единствено на този регламент да е длъжен да обезщети пътника за вредите, причинени от виновно поведение на служителите на посочения хотел.
- 33 В тази насока според запитващата юрисдикция от цитираната в точка 16 от настоящото решение съдебна практика следва, че неизпълнението на задължението за предоставяне на настаняване поражда за пътника право на обезщетение, основано пряко на Регламент № 261/2004, във връзка със сумите, които са необходими, подходящи и разумни за поправяне на пропуската на въздушния превозвач при поемането на грижа за този пътник. Според същата юрисдикция оттук би могло да следва, че право на обезщетение е налице и при лошо изпълнение от въздушния превозвач на това задължение.
- 34 Като начало следва да се отбележи, че хипотезата на виновно поведение на въздушния превозвач, на която се основава първият въпрос, изхожда от постановката, че в обсега на задължението за поемане на грижа, възложено съгласно член 9, параграф 1, буква б) от Регламент № 261/2004 на този превозвач, попада и поемането на грижата за условията на настаняване на съответните пътници, в смисъл че евентуалното виновно поведение на хотела, избран в тази връзка от посочения превозвач, би могло да означава лошо изпълнение на посоченото задължение от страна на същия, което ангажира отговорността му.
- 35 Предвид отговора на втория въпрос обаче тази постановка трябва да се приеме за погрешна.
- 36 Във всеки случай следва да се приеме — подобно на запитващата юрисдикция — за установено, че правото на обезщетение, което пътниците имат, в случай че въздушният превозвач не е изпълнил задължението си в член 9 от Регламент № 261/2004 за поемане на грижа, цели единствено да бъдат възстановени сумите, които с оглед на характерните за съответния случай обстоятелства са необходими, подходящи и разумни, за да се поправи пропусъкът на въздушния превозвач при това поемане на грижа.
- 37 Ето защо правото на възстановяване на посочените суми напълно се вписва в логиката на системата от стандартизирани и незабавни мерки, въведена с посочения регламент в полза на пътниците, доколкото тези суми трябва да компенсират направените от тези пътници разходи, за да получат същите стандартизирани и незабавни услуги като тези, които въздушният превозвач е трябвало да им предложи, без за целта да е необходимо във всеки отделен случай да се преценява конкретното положение на всеки пътник.
- 38 За сметка на това, поправянето на индивидуални вреди, причинени от виновно поведение на служителите на хотела, избран от въздушния превозвач с оглед на настаняването по член 9 от Регламент № 261/2004, непременно би наложило размерът на посочените вреди да се преценява във всеки отделен случай и би излязло извън рамките на стандартизираните и незабавни компенсаторни мерки, предвидени в Регламент № 261/2004.
- 39 В тази насока Съдът вече е постановил, че Регламент № 261/2004 не предвижда обезщетяване на индивидуалните вреди, поправянето на които неизбежно налага преценка във всеки отделен случай на размера на причинените вреди (вж. в този смисъл решение от 29 юли 2019 г., Rusu, C-354/18, EU:C:2019:637, т. 31).

- 40 С оглед на изложеното дотук на първия въпрос следва да се отговори, че Регламент № 261/2004 трябва да се тълкува в смисъл, че въздушният превозвач, който съгласно член 9, параграф 1, буква б) от този регламент е предложил хотелско настаняване на пътник, чийто полет е бил отменен, не може на основание единствено на този регламент да е длъжен да обезщети пътника за вредите, причинени от виновно поведение на служителите на посочения хотел.

По съдебните разноски

- 41 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (осми състав) реши:

- 1) Член 9, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 261/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 11 февруари 2004 година относно създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или голямо закъснение на полети, и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 295/91 трябва да се тълкува в смисъл, че задължението, възложено съгласно тази разпоредба на въздушния превозвач, да предложи безплатно хотелско настаняване на визираните там пътници, не означава, че този превозвач е длъжен да поеме грижата за самите условия на настаняването.
- 2) Регламент № 261/2004 трябва да се тълкува в смисъл, че въздушният превозвач, който съгласно член 9, параграф 1, буква б) от този регламент е предложил хотелско настаняване на пътник, чийто полет е бил отменен, не може на основание единствено на този регламент да е длъжен да обезщети пътника за вредите, причинени от виновно поведение на служителите на посочения хотел.

Подписи